

POSTANOWIENIE

Dnia 11 sierpnia 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Halina Kuryło (sprawozdawca)

SSN Jerzy Kwaśniewski

w sprawie z powództwa T. G.

przeciwko Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej Wojewódzki Szpital B.

o wynagrodzenie i odszkodowanie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 11 sierpnia 2010 r.,

zażalenia powódki na postanowienie zawarte w punkcie 2 wyroku Sądu Okręgowego z dnia 18 stycznia 2010 r.,

1. oddała zażalenie;

2. nie obciąża powódki kosztami postępowania zażaleniowego na rzecz pozwanego.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy wyrokiem z dnia 26 stycznia 2009 r. zasądził od pozwanego Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Wojewódzkiego Szpitala B. na rzecz powódki T. G. wynagrodzenie w wysokości po 203 złote miesięcznie za okres od 1 stycznia 2001r. do 31 grudnia 2001r. i po 313 złotych miesięcznie za okres od 1 stycznia 2002 r. do 31 marca 2005 r. oraz oddalił powództwo w części dotyczącej odszkodowania za niezawarcie ugody w wysokości

12.665,51 złotych i zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 1.700 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 18 stycznia 2010 . oddalił apelację powódki od powyższego orzeczenia i zasądził od niej na rzecz pozwanego kwotę 850 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

Uzasadniając orzeczenie w części dotyczącej rozstrzygnięcia o kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, Sąd Okręgowy uznał za prawidłowe zastosowanie w tym zakresie normy art. 100 k.p.c. Nie podzielił natomiast zarzutu apelującej odnośnie do naruszenia przez Sąd Rejonowy przepisu art. 102 k.p.c. Za takim stanowiskiem przemawia wysokość dochodzonego pozwem roszczenia o wynagrodzenia (20.603 złote), ograniczonego na rozprawie do należności za okres do dnia 31 marca 2005 r., następnie rozszerzenie powództwa o odszkodowanie w kwocie 12.665,51 złotych oraz relacja wysokości uwzględnionych roszczeń i oddalonego powództwa. Sąd drugiej instancji miał również na uwadze to, że mimo wskazanego przez pełnomocnika powódki niekorzystnego stosunku jej wynagrodzenia za pracę do zasądzonych kosztów zastępstwa procesowego, apelująca posiadała środki finansowe na ustanowienie pełnomocnika w osobie adwokata, a po wypowiedzeniu mu umowy – kolejnego fachowego pełnomocnika. Nigdy też nie zwracała się do sądu o ustanowienie dla niej pełnomocnika z urzędu z racji trudnej sytuacji materialnej.

Oddalając apelację, Sąd Okręgowy orzekł o kosztach procesowych w instancji odwoławczej w myśl art. 98 k.p.c. oraz §12 ust. 1 pkt1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).

Zażalenie na zawarte w wyroku Sądu Okręgowego orzeczenie o kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym złożyła powódka, zarzucając naruszenie przepisów postępowania w postaci art. 102 k.p.c. i wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez nieobciążanie żalącej się wspomnianymi kosztami.

W motywach zażalenia wskazała, że zgodnie z art. 102 k.p.c., w wypadkach szczególnie uzasadnionych, sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Przepis ten urzeczywistnia zasadę słuszności, ale nie konkretyzuje pojęcia „wypadków szczególnie uzasadnionych”. Ich kwalifikacja należy zatem do sądu. Do kręgu okoliczności branych pod uwagę przy ocenie przesłanek z art. 102 k.p.c. należą zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu, jak i będące na zewnątrz procesu, zwłaszcza dotyczące stanu majątkowego i sytuacji życiowej strony. Okoliczności te powinny być analizowane w świetle zasad współżycia społecznego. W rozpoznawanej sprawie sytuacja majątkowa powódki, w tym wysokość jej zarobków, uzasadniają zwolnienie od ponoszenia kosztów procesu, zwłaszcza na rzecz pracodawcy, który był w sporze stroną silniejszą. Obowiązek zapłaty kwoty 850 złotych nie pozostanie bez wpływu na konieczne utrzymanie powódki i jej rodziny. Tym bardziej, że musi ona uiścić również koszty zastępstwa procesowego za pierwszą instancję sądową.

Strona pozwana w odpowiedzi na zażalenie wniosła o jego oddalenie i zasądzenie od powódki kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

Analizę prawidłowości zaskarżonego orzeczenia rozpocząć wypada od przytoczenia treści art. 102 k.p.c., zgodnie z którym w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Przepis ten ustanawia zasadę słuszności, będącą odstępstwem od wyrażonej w art. 98 §1 k.p.c. zasady odpowiedzialności za wynik procesu. W odróżnieniu od regulacji art. 101 k.p.c. cytowany przepis nie stwarza możliwości zasądzenia na rzecz strony przegrywającej proces zwrotu kosztów postępowania, lecz umożliwia jedynie nieobciążenie jej kosztami przeciwnika procesowego. Komentowany przepis jest szczególnym rozwiązaniem, niepodlegającym wykładni rozszerzającej, wykluczającym stosowanie wszelkich

uogólnień, wymagającym do swego zastosowania wystąpienia wyjątkowych okoliczności (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 października 1976 r., IV PZ 61/76, LEX nr 7856 i z dnia 16 lutego 1981 r., IV PZ 11/81, LEX nr 8307).

Art. 102 k.p.c. nie konkretyzuje pojęcia „wypadków szczególnie uzasadnionych”, pozostawiając ich kwalifikację, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności sprawy, sądowni. Ocena ta następuje niezależnie od ewentualnego wcześniejszego zwolnienia strony od kosztów sądowych i ustanowienia dla niej adwokata lub radcy prawnego (postanowienia Sadu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2007 r., V CSK 292/06, LEX nr 232807 i z dnia 11 lutego 2010 r., I CZ 112/09, LEX nr 564753). Do okoliczności branych pod uwagę przez sąd przy ocenie przesłanek zastosowania omawianego przepisu można zaliczyć nie tylko te związane z przedmiotem sporu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 września 1973 r., I CZ 122/73, OSNC 1974, nr 5, poz. 98) , a zwłaszcza jego precedensowym charakterem (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 sierpnia 1973 r., I PR 188/73, PUG 1973, nr 12, s. 413) oraz samym przebiegiem procesu, w szczególności gdy przegrywający spór prowadzi proces w sposób nielojalny, dążąc do przewlekłości postępowania i zwiększenia jego kosztów (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 1973 r., II CZ 210/73, LEX nr 7366),ale także dotyczące stanu majątkowego i sytuacji życiowej strony. W doktrynie wyrażany jest przy tym pogląd, że sama sytuacja ekonomiczna strony przegrywającej, nawet tak niekorzystna, iż strona bez uszczerbku dla utrzymania własnego i członków rodziny nie byłaby w stanie ponieść kosztów, nie stanowi podstawy zwolnienia z mocy art. 102 k.p.c. od obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi, chyba że na rzecz tej strony przemawiają dalsze szczególne okoliczności, które same mogłyby być niewystarczające, ale łącznie ze wspomnianą trudną sytuacją finansową wyczerpują znamiona wypadku szczególnie uzasadnionego w rozumieniu powołanego przepisu (J. Bodio, J. Domendecki, A. Jakubecki, O. Marcewicz, P. Telenga, M.P.Wójcik: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, Oficyna, 2008, wyd. III). Warto zauważyć, że nie jest obowiązkiem sądu odstępowanie od zasady zwrotu kosztów z mocy z art. 102 k.p.c., jeśli nie dopatry się w sprawie przesłanek zastosowania tego przepisu. Sposób skorzystania z cytowanej normy prawnej jest bowiem suwerennym uprawnieniem jurysdykcyjnym sądu orzekającego i od jego

oceny należy przesądzenie, czy wystąpił szczególnie uzasadniony wypadek, który przemawia za odstąpieniem, a jeśli tak, to w jakim zakresie, od reguły obciążania kosztami procesu strony przegrywającej spór (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2001 r., II UKN 581/00, LEX nr 567859 i z dnia 19 maja 2006 r., III CK 221/05, LEX nr 439151).

Przenosząc powyższe rozważania na płaszczyznę niniejszego sporu należy stwierdzić, że wszystkie wskazane okoliczności sprawy, dotyczące przedmiotu i sposobu prowadzenia postępowania oraz jego wyniku, jak również sytuacji życiowej i majątkowej powódki, znalazły się w polu widzenia Sądu Okręgowego przy rozstrzygnięciu o kosztach procesu.

Godzi się podkreślić, że spór o wynagrodzenie wynikające z art. 4a ust. 1 ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. o negocjacyjnym systemie kształtowania przyrostu przeciętnych wynagrodzeń u przedsiębiorców oraz o zmianie niektórych innych ustaw (.....) nie ma charakteru precedensowego. Przeciwnie: unormowanie to było przedmiotem obszernej wykładni Sądu Najwyższego i sądów powszechnych. Sąd drugiej instancji miał przy tym na uwadze okoliczności, w jakich doszło do ponownego wytoczenia przez T. G. powództwa o to samo roszczenie po uprzednim cofnięciu pozwu i nieudanych rokowaniach zmierzających do ugodowego zakończenia sporu. Słusznie też wyeksponowano w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku dużą dysproporcję pomiędzy wysokością dochodzonych i ostatecznie uwzględnionych pretensji pozwu, z których główne dotyczą odszkodowania za niezawarcie przez strony ugody na warunkach, jakich powódka pierwotnie nie akceptowała. W sprawie nie występują zatem żadne szczególne okoliczności związane z przebiegiem procesu, które uzasadniałyby odstąpienie od zasady odpowiedzialności żalącej się za jego wynik.

Powódka nie wykazała również jakichkolwiek nadzwyczajnych względów natury osobistej i majątkowej, które przemawiałyby za zastosowaniem normy art. 102 k.p.c. Jediną powoływaną przez nią okolicznością jest relacja pomiędzy zasądzonymi kosztami procesu a wynagrodzeniem za pracę skarżącej. Wytaczając po raz drugi powództwo płacowe i prowadząc przez wiele miesięcy spór w dwóch instancjach, żaląca się powinna liczyć się z ewentualnymi kosztami przegranego procesu i zgromadzić środki finansowe na ten cel. Koszty postępowania,

odpowiadające miesięcznemu wynagrodzeniu za pracę powódki, trudno zaś uznać za wygórowane i niemożliwe do uiszczenia bez uszczerbku utrzymania strony.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹⁴ w związku z art. 398²¹ oraz art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł o oddaleniu zażalenia powódki.

Biorąc pod uwagę fakt, iż sprawa na etapie postępowania zażaleniowego nie należała do skomplikowanych, a rola pełnomocnika pozwanego sprowadzała się do złożenia krótkiej, niewymagającej znacznego nakładu pracy odpowiedzi na wniesiony przez powódkę środek odwoławczy, Sąd Najwyższy uznał, że w tej fazie procesu zachodzi szczególny wypadek przemawiający za nieobciążaniem strony przegrywającej spór w instancji kosztami postępowania stosownie do art. 102 k.p.c. Podobny pogląd wyrażony został w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 1999 r., I PKN 59/99 (OSNP 2000, nr 15, poz. 580). Stwierdzono w nim, iż za szczególnie uzasadniony wypadek, w którym strona przegrywająca sprawę w instancji może być obciążona kosztami tylko częściowo (art. 102 k.p.c.), można uznać sytuację, gdy wysokość wykazanych kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym mieści się w wyznaczonych przepisami granicach, ale nie odpowiada stopniowi złożoności sprawy, a zwłaszcza nakładowi pracy pełnomocnika.